



Drago Jančar

IN LJUBEZEN TUDI

Koprodukcija Drame SNG Maribor s Cankarjevim domom Ljubljana

Odrska priredba Luka Marcen in Tatjana Doma

Režiser Luka Marcen

Dramaturginja Tatjana Doma

Scenografinja Sara Slivnik

Kostumografinja Ana Janc

Skladatelj Mitja Vrhovnik Smrekar

Koreografinja Lara Ekar Grlj

Avtor videa Urban Zorko

Lektorica Metka Damjan

Oblikovalec svetlobe Andrej Hajdinjak

Asistentka scenografinje Katarina Prislan

Igrajo

Sonja Belak Gaja Filač

Valentin Gorjan Žan Koprivnik

Ludwig Mischkolnig Vladimir Vlaškalič

Katica Modrinjak Mateja Pucko

Hans Hochbauer, Borben, Zdravnik, Oznovec Vojko Belšak

Doktor Belak, Breznik, Verman, Partizan, Miličnik Davor Herga

Polkovnik Sterz, Komisar Vasja, Jožef Drenik Matevž Biber

Angelca, Frida, Partizanka, Katjuša Julija Klavžar

Ludwigova mama, Bolničarka, Breznikova žena, Vermanova žena, Gospa Podlesnik Irena Varga

Policijski ravnatelj, Partizan Polde, Janez Lešnik Matija Stipanič

Upravnik zaporov, Komandant Matevž, Vodja oficirske šole, SS oficir, Mesar Nejc Ropret

Johann, Pintarič, Rommel, Ponesrečenec Jakob Šfiligoj k. g.

Od romana do uprizoritve

In ljubezen tudi (2017) Draga Jančarja je leposlovno delo oziroma roman – obširno pripovedno delo v prozi.

Prvi slovenski roman z naslovom *Deseti brat* je napisal Josip Jurčič, izšel je leta 1866 in za tem sta se hitro razvila tako romanopisje kot tudi bralna kultura na Slovenskem.

Drago Jančar (1948, Maribor) je avtor številnih odličnih romanov (*Petintrideset stopinj*, 1974; *Galjot*, 1978; *Severni sij*, 1984; *Zvenenje v glavi*, 1998; *To noč sem jo videl*, 2010 ...), napisal pa je tudi številna dramska dela (*Disident Arnož in njegovi*, 1982; *Veliki briljantni valček*, 1985 ...) in kratko prozo.

Jančarjeva dela so v slovenskih gledališčih pogosto uprizarjana, kar priča o avtorjevi izjemni aktualnosti. V gledališčih uprizarjajo tako drame kot priredbe romanov oziroma dramatisacije njegovih romanov.

Dramatisacija je priredba besedila (ep, pesnitev, roman) v dramsko besedilo oziroma v priredbo za odsko izvedbo. Ob pripravi dramatisacije (pogosto jo pripravi dramaturg v sodelovanju z režiserjem, včasih pa kar avtor originalnega dela sam) se avtor priredbe usmeri na koncept posamezne uprizoritve. To pomeni, da jo pripravi z mislijo na rdečo nit uprizoritve, na število likov, ki bodo nastopili ... Ker gre za drug medij – gledališko predstavo, ki se zgodi v enem večeru, je dramatisacija oziroma na odru govorjeno besedilo seveda krajše od romana.



Zgodba

Zgodba romana *In ljubezen tudi* je izmišljena, navdih zanjo pa je avtor dobil, ko je videl fotografijo, na kateri je ujet trenutek življenja na Grajskem trgu septembra 1943.

Dramaturginja Tatjana Doma zasnovno in atmosfero dogajalnega časa zgodbe odlično zajame v prispevku za gledališki list uprizoritve:

»Lahko bi bila idilična fotografija zgodnjega jesenskega dopoldneva. Prijateljici Sonja in Angelca, zatopljeni v pogovor na mestnem trgu, okoli njiju meščani, ki hitijo po svojih opravkih. Nekateri samo pohajkujejo po soncu, nekdo se pelje na kolesu. Lahko bi bilo idilično jesensko dopoldne, če ne bi na fotografiji opazili, da so vsi napisi v nemščini. 'Hotel Orel' je postal 'Hotel Adler', napis 'restavracija' je spremenjen v 'restaurant'. Če ne bi bil v kotu fotografije v čas ujet moški v uniformi, neznani esesovec. V Mariboru ni idilično jesensko dopoldne, v Mariboru divja vojna.« (Tatjana Doma, Za ljubezen ni dovolj samo ljubezen)



Razglednica Hotel Orel, 1943 iz zbirke razglednic Muzeja narodne osvoboditve Maribor

Iz režiserjevega razmišljanja o vsebini zgodbe lahko razberemo koncept uprizoritve oziroma teme, ki so ga v romanu zanimale:

»Zgodba monumentalnega romana In ljubezen tudi Draga Jančarja se začne z drobnim, skoraj naključnim dogodkom: dve dekleti stojita sredi mariborskega trga pred Kavarno Astoria in ena od njiju v mimoidočem pripadniku esesovskih enot prepozna znanca. Ta naključni pogled, ki je ujet v staro fotografijo, sproži dramatičen niz dogodkov, ki se zgodijo v izjemno zgoščenem času zadnjega leta vojne, spremenijo pa življenja za vedno – tako intimno kot družbeno. Droben pogled in sprva neobvezen klepet presunljivo in usodno preplete življenja posameznikov, ki se sprva niti ne zavedajo, na kakšen način in kako močno so njihova življenja prepletana. V času, ki mu je zavladalo sovraštvo, poskušajo vsi predvsem živeti in preživeti, pri tem pa zavarovati vsak svojo ljubezen ter ohraniti kar največ dostojanstva in človečnosti. A ta preprosta želja je izjemno nevarna. Turbulenten čas zgodovine in naraščanje nasilja v okupiranem Mariboru, med uporniki v pohorskih gozdovih, v koncentracijskem taborišču na severu Evrope in med povojnim prevzemanjem oblasti namreč pred preizkušnjo postavljajo vsakogar, tiste, ki so v tej zgodovinski blodnjavi

človeštva nasilniki, žrtve ali oboje hkrati. In ljubezen tudi je tako morda naslov, ki zavaja, a hkrati upoveduje središčno moč, ki žene vse, ki se pojavijo. Toda tudi ljubezen se ob vsej svoji moči skrha in duh utruji, kot je zapisano v neki Byronovi pesmi. Čeprav se vojna konča, orožje utihne, so posledice daljnosežne: časi po vojni so drugačni, predvsem pa so zaradi izkušnje vojne radikalno drugačni ljudje in odnosi med njimi.

*In ljubezen tudi ni le ne zgodovinski, ne vojni in ne ljubezenski roman, pa čeprav je vse to. V prvi vrsti je to intimna zgodba o uničujoči moči ljubezni – in sovraštva. Prav velika želja po ljubezni vsakogar od štirih glavnih pripovedovalcev zgodbe usodno zaznamuje. Skozi intimne zgodbe Sonje, Ludwiga, Valentina in Katice, ljudi z različnih koncev zgodovine, pa Jančar kot osrednjega protagonista pravzaprav postavlja mesto Maribor, njegove trge, ulice in ljudi, s tem pa mu postavi literarni spomenik ...» (Luka Marcen, *In ljubezen tudi*)*

Kljub temu da je zgodba romana povsem izmišljena, je nujno razumeti, da jo je napisal Mariborčan, ki se je rodil tik po koncu druge svetovne vojne in ki ga je odraščanje v tistih turbulentnih in nevarnih časih močno zaznamovalo.

Drago Jančar v intervjuju za gledališki list Drame razmišlja takole:

»Zgodba romana je povsem izmišljena, vendar so v njej stvari, ki jih poznam, poznal sem ljudi, ki so bili udeleženi v teh dogodkih, partizane, Nemce, junake in izdajalce, mlade zaljubljenke in ideološke zaslepljenke vseh vrst ... Hodil sem v spominu po mariborskih ulicah in pohorskih poteh, tudi skozi čas, ko me še ni bilo na svetu, a je vendar v moji mladosti še zmeraj živel.« (Maja Borin, intervju z Dragom Jančarjem)

Zgodovinsko ozadje

*»Maribor se je v času okupacije znašel v izredno težkih in specifičnih razmerah v primerjavi z drugimi slovenskimi mesti. Okupator mu je v svojih ponemčevalnih načrtih namenil prav posebno obravnavo. Poleg tega da je bil v Mariboru sedež nacistične okupacijske uprave za Spodnjo Štajersko, da so Nemci intenzivno izkoriščali mariborsko industrijo za potrebe nacističnega vojnega gospodarstva, da je imela nemška manjšina v mestu velikansko ekonomsko moč, je okupator vsa štiri leta vojne tudi dosledno izvajal nacistične ponemčevalne načrte. Okupator je želel na primeru Maribora dokazati upravičenost svoje teorije o nujnosti ponovne osvoboditve slovenske Štajerske in o Mariboru kot nemškem mestu, ki je bilo po prvi svetovni vojni po krivici odtrgano od svojega nacionalnega telesa. Zadnji meseci okupacije, v katere je postavljeno dogajanje romana, je čas, ko je bil Maribor tudi tarča intenzivnih bombnih napadov zaveznikov, v katerih je bila porušena skoraj polovica stavb v mestu in ubitih mnogo ljudi.« (Tatjana Doma, *Za ljubezen ni dovolj samo ljubezen*)*

*»Eno izmed najbolj travmatičnih izkušenj slovenske zgodovine so spisala poglavja druge svetovne vojne. Razdelila so družbo, kolektive, znance, prijatelje, družine in ljubimce. Zasadila so celo vrsto bolečih izkušenj, ki so ob zunanjih izzivih vsakodnevno ustvarjala še nova intimna žarišča v ljudeh samih. Takšna, s katerimi so meščanke in meščani vse težje shajali. Tema druge svetovne vojne je še danes buri duhove, saj jo posamezne skupine pogosto izrabljajo in selektivno predstavljajo zgodovinske dogodke v luči opravičevanja svojih stališč. Vojna, četudi tista izpred več kot osemdesetih let, boli še danes,« razmišlja v članku *Mesto na prepihu* Uroš Dokl, muzejski svetovalec v Muzeju narodne osvoboditve Maribor.*



Koncept uprizoritve

Dramatizacijo romana oziroma besedilo uprizoritve sta pripravila dramaturginja Tatjana Doma in režiser Luka Marcen. Če se v zgodbo vsaj malo poglobimo, hitro ugotovimo, da je roman srhljivo aktualen in da z lahkoto potegnemo vzporednice tudi osemdeset let po koncu druge svetovne vojne.

Oba, dramaturginja in režiser, sta se uprizoritve lotila z mislijo na razpotje, na katerem se je znašlo človeštvo v 21. stoletju.

»In ljubezen tudi ni historični pogled na dogodke druge svetovne vojne v mestu Mariboru, ampak predvsem opomnik današnjemu času, ko je mir postal ena najpomembnejših vrednot, ko v naši bližini divjajo vojne, ko umirajo nedolžni civilisti, ko se z vsakim bombnim napadom končajo številna življenja in je uničena prihodnost številnih naslednjih generacij, kako pomembna je človečnost. Da ljubezen lahko preživi, ni dovolj samo ljubezen.

Morda si v letu, ko bomo obeležili osemdeset let od konca druge svetovne vojne, mislimo, da so bili to neki drugi časi, da so se grozote zgodile nekim drugim ljudem, da se nam ne morejo več zgoditi. Morda si mislimo, da vojna ni naš problem. Morda si samo nočemo priznati nevarnosti vojn v naši neposredni bližini. Morda nas je neznansko strah ob spoznanju, kako krhek in minljiv je lahko mir, kako tanka je lahko ločnica med mirom in vojno, kako hitro se lahko nekega jutra zbudimo v vojni. Usode Sonje, Valentina, Ludwiga, Katice lahko postanejo naše usode. Njihove pravilne in napačne odločitve lahko postanejo naše odločitve. Morda nas je strah misli, da lahko mi sami postanemo žrtve ali rablji ali oboje. Ob intimnih zgodbah trpljenja in uničenih življenjih zaradi grozot vojne se moramo za danes, za jutri, za prihodnost naših otrok vedno znova odločati za mir in človečnost. Za svet, v kakršnem ljubezen lahko preživi.« (Tatjana Doma, Za ljubezen ni dovolj samo ljubezen)

»Uprizoritev za izhodišče jemlje Jančarjevo kompleksno mrežo intimnih človeških usod in pogledov na turbulenten čas zgodovine. S principom hitre, skoraj filmske montaže prepleta vinjete življenja, spominov in sanj, s tem pa omogoča kalejdoskop raznolikih optik: kadriranje pogledov in glasov, ki isti trenutek zgodovine doživljajo z različnih perspektiv, kar tok čas za vsakega od njih premakne v drugo smer, ob tem pa ponuja presenetljiva in presunljiva srečanja. Tako kot Jančarjeva predloga tudi uprizoritev prepleta brutalno naturalističnost življenja s poetičnostjo in z metafiziko sanj, strahov in ljubezni. In ljubezen tudi tako ni historični pogled na dogodek druge svetovne vojne v mestu Mariboru, ampak predvsem opomnik današnjemu turbulentnemu trenutku, kako pomembna je človečnost.« (Luka Marcen, *In ljubezen tudi*)

In zakaj se zgodovina ponavlja, zakaj posamezniki zmeraj stojijo na podobnih razpotjih? Drago Jančar v intervjuju v gledališkem listu uprizoritve ponudi odgovor tudi na to vprašanje: »Najbrž zato, ker današnji ljudje v svojem najglobljem bistvu nosimo s seboj iste človeške lastnosti kakor v časih, ko je nastala Antigona, ali takrat, ko so uprizarjali Riharda III. Ampak ob nasilni človeški naravi obstaja tudi druga, ah, in ljubezen tudi. Byronova pesem So, We'll Go No More a Roving v sijajni Menartovi prepesnitvi Glej, ne pojdeva več v dvoje me je dijaških letih povsem prevzela, mladostno sentimentalno seveda. In tudi to se mi je med pisanjem tega romana dvignilo iz spomina kot občutje mladih ljudi sredi vojnega časa.« (Maja Borin, intervju z Dragom Jančarjem)

Posamezniki na razpotju – protagonisti zgodbe

Odlomek iz intervjuja za gledališki list Drame:

»Tema letošnjega eseja na maturi je človek na razpotjih časa. Vojna vsakega postavi na razpotje, pred odločitve: kam, kdaj, zakaj. Na katero od literarnih oseb romana najprej pomislite ob tej temi?«

»Takšna je tema? Ubogi maturanti. Ampak je kar dobro formulirana. Najbrž so na teh razpotjih kar vsi trije glavni junaki. Pa tudi nekatere stranske osebe.« (Maja Borin, intervju z Dragom Jančarjem)

V romanu *In ljubezen tudi* so osrednji liki ujeti med razpotja, ki jih determinirajo strahovi, ljubezen, sovraštvo, gnus, razčlovečenje, predvsem pa teža preteklosti in breme negotove prihodnosti.

»Življenje v času vojne določajo zunanje, ekstremne okoliščine. Sonja, Valentin, Ludwig in Katica sprejemajo intimne odločitve, ki jih poganjajo tako plemenita čustva, kot sta ljubezen in empatija do bližnjega, kot pritlehna čustva, kot sta sovraštvo in ljubosumje, v turbulentnem in nasilnem času druge svetovne vojne, ko v Mariboru narašča nasilje. Vojna je neizprosna do vseh, tako do žrtev kot do rabljev ali tistih, ki se prav zaradi vojne znajdejo v obeh vlogah.« (Tatjana Doma, *Za ljubezen ni dovolj samo ljubezen*)

Vsak posameznik posebej ostane ujetnik lastnih razpotij. Tragične zgodbe protagonistov se nadaljujejo tudi v času po vojni ...

»Valentin vojno preživi, postane uspešen partijski funkcionar in ugleden profesor, ostane pa v 'objemu mlina', kjer je doživel izživljanje vodje obveščevalcev Borbena nad nedolžnimi partizani. Po osvoboditvi ne verjame več v maščevanje, ne verjame, da maščevanje nad

civilisti lahko prinese zadoščenje za vse grozote okupatorjevega terorja. Po vojni zasede pomembno mesto v vojaški upravi, podobno kot ga je med vojno zasedal Ludwig, pa vendar v tem ne vidi več nobenega smisla. Zdi se mu, da bi življenje spet imelo smisel, da bi vse zlo lahko izginilo edino s Sonjo, ki je že dolgo nazaj postala le še privid, obet sreče, 'ženska iz nekega drugega sveta, skoraj sanjskega' ... Ob verzih Byronove pesmi si Sonja dokončno prizna, da življenje odhaja in z njim tudi ljubezen. Da vsa sila ljubezni ni dovolj, da bi premagala grozote, ki sta jih Sonja in Valentin preživela.

'In ljubezen tudi, in ljubezen tudi, mi bo sivolasi gospe odzvanjalo v glavi. To bi morala napisati uglednemu profesorju, geodetu, ki je nekoč govoril, da sem središče sveta, kako je že rekel? Trigonometrična točka, od koder se meri ves svet. In ljubezen tudi. /.../ Nobenega pisma ne bom napisala geodetu, nobenega verza več, življenje odhaja ... In ljubezen tudi.'

Ludwig se po vojni iz nacističnega rablja spremeni v vojnega ubežnika, ki pobegne iz Štertlna. Zateče se h Katici, medicinski sestri, ki je med vojno s Sonjinim očetom pomagala partizanom. Njenega moža Pavleta so kot talca ustrelili nacisti. V povojnih ruševinah, v prvih mesecih po koncu vojne, v času, ko komunistična oblast vlada z nasiljem, ko še vedno nihče nikomur ne more zaupati, Katica ob Ludwigu podoživlja trpljenje svojega moža. Ranjenega in bolnega ubežnika skriva in mu pomaga. V njem vidi žrtev in ne prepozna krvnika. Čeprav je opozorilnih znakov dovolj, da bi lahko ugotovila, kdo je možki, ki ga skriva, si zatiska oči. Morda je njena samota prehuda, morda je njena želja po ljubezni prevelika, morda si vsaj za nekaj časa želi pobegniti pred grozotami, ki jih je doživela in jo še vedno obkrožajo.

Katica in Ludwig drug drugemu dajeta uteho pred trpljenjem. Breme preteklosti je seveda pretežko, da bi se lahko med njima zgodila ljubezen. Ljubezen ne more premagati dejstva, da je Ludwig zločinec, da je sodeloval pri streljanju talcev in mučenju ljudi v zaporu. Sicer si ni mazal rok, umazana dela so zanj opravljali drugi, vendar ga to ne odveže odgovornosti za zlo, ki ga je povzročil.« (Tatjana Doma, Za ljubezen ni dovolj samo ljubezen)

Dogajalni čas

Osrednja zgodba romana se zgodi v manj kot letu dni, s pomočjo reminiscence in spominov pa nas avtor popelje tudi v čas pred vojno, v čas, ko sta se spoznala Sonja in Valentin.

»Dogodki se odvrtijo z bliskovito hitrostjo. Zdi se, da kratek čas, v katerem se zvrstijo, od septembra 1944 do novembra 1945, traja desetletja. V tem kratkem času mine mladost, mine ljubezen, za življenje pa se zdi, da je izgubilo smisel. Vojna se konča, mir pa nikomur ne prinese utehe, duševnega miru, odrešitve, pomiritve in ljubezni. Za ljubezen se zdi, da je ostala v času pred vojno, v nekem drugem času, ki še ni poznal grozot vojne ... Mučenja in zasliševanja v zaporih okupiranega Maribora, vojne vihre v gozdovih Pohorja, razčlovečenje in poniževanje v koncentracijskem taborišču nekje v Nemčiji in življenje v povojnih ruševinah malega slovenskega mesta so opisani naturalistično, kruto natančno in se prepletajo s spomini na ljubezensko zgodbo Sonje in Valentina, ki se je začela nekje v času, ko se je na nebu nad Mariborom lahko videlo severni sij. V času, v katerega Jančar postavlja dogajanje svojega romana Severni sij ... Ljubezen Sonje in Valentina je v času vojne prisotna le še kot spomin na nek drug čas, ki se v primerjavi s kruto sedanostjo zdi sanjski. Sonja in Valentin se v času dogodkov, ki so opisani v romanu, srečata samo enkrat, ko se poslovita. Srečata se v trenutku, ko se že zgodijo stvari, ki jih ljubezen ne more premagati. Valentina razjedata dvom in ljubosumje, ob njunem srečanju ni sposoben objeti Sonje, ki je zanj storila največ, kar lahko ženska stori za ljubljenega moškega, žrtvovala je sebe. Ob slovesu zato med njima ostane

*veliko neizrečenih in zamolčanih stvari. Njuno celotno ljubezensko zgodbo izvemo skozi prizmo vojne, ko je ljubezni že konec, zato je ljubezensko razmerje med Sonjo in Valentinom prikazano kot idilično. Njuno mladostno prepričanje, da lahko ljubezen preživi vse, se začne krhati ob grozotah, ki jih doživita v času vojne.» (Tatjana Doma, *Za ljubezen ni dovolj samo ljubezen*)*

Sonjino zgodbo Jančar mojstrsko zaključi na koncu tretjega dela, kjer poveže naslov romana z lastnim življenjem, režiser pa s to človeško usodo poetično zaključi uprizoritev.

»Naslov romana je vzet iz Byronove pesmi, ki jo najde ostarela Sonja v knjigarni, kamor pride na pogovor z mladim avtorjem romana Severni sij, mnogo let potem, ko je ljubezen med Valentinom in njo že zdavnaj minila ...

*Lej, ne pojdeva več v dvoje
blodit v pozni čas noči ...
Toda meč svoj tok izje
in razum duha utrudi
in utrudi se srce
in ljubezen tudi.«*

(Tatjana Doma, *Za ljubezen ni dovolj samo ljubezen*)

Scenografija v uprizoritvi

»Maribor je mesto vaše mladosti, Studenci vaš domač 'becirk' oziroma okoliš. Obema ste v romanu In ljubezen tudi postavili literarni spomenik. Se sami radi vračate na Štajersko, v Maribor, pod Pohorje?«

»Seveda, kot rad rečem, ne povsem izvirno: lahko spraviš Mariborčana iz Maribora, ne moreš pa izbrisati Maribora iz Mariborčana.«

(Maja Borin, intervju z Dragom Jančarjem)

Roman je navdihnila fotografija iz leta 1943, na njej piše *Marburg a Drau*. Pogled fotografa, ki stoji na današnjem Grajskem trgu, je ujel Slovensko ulico, na desni je zgradba Kavarne Astoria, na levi Hotel Adler (nekdaj Hotel Orel), danes trgovina Sinsay ... center mesta, v katerem se zgodba romana godi.



Uprizoritev se začne s projekcijo te razglednice, ki v nekem trenutku oživi ... Ljudje, katerih kostumi in pričeske dosledno pričajo o dogajalnem času, se premaknejo, kolesar se odpelje. Sonja se zazre v nacista, ki ga na razglednici vidimo v desnem kotu spodaj. V njem prepozna znanca in kolesje dogodkov se zavrti ...

Prizorišče v prvem in drugem dejanju oklepata dva visoka zidova, ki z zapiranjem in odpiranjem zapirata in odpirata ozračje dogajanja, hkrati pa služita kot projekcijsko platno, ki skupaj s scenografskimi elementi narekuje atmosfero dogajanja. In ko se ob levem zidu tako rekoč z neba spusti zastava s svastiko, ozračje zaledeni.

Pred zidovi stojijo štiri visoke cestne svetilke, ki asociirajo na luči, ki krasijo obnovljen Glavni trg. Na ta način je scenografinja poudarila avtorjev poklon mestu.

Prostor med dvema zidovoma je velik in odprt ter dopušča številne manipulacije dogajalnih prostorov. Iz trga se spremeni v veliko restavracijo, v kateri se Sonja prvič sestane z Ludwigom. Kasneje se prostor z minimalnimi scenografskimi posegi hitro spreminja (velika zavesa v globini odra in lesteneč, ki nas popeljeta k Ludwigu domov; pisalna miza, ki simbolizira Ludwigovo pisarno; zapor, v katerem ždi Valentin; projekcije listnatega gozda pa nas spomnijo na gozdno pot, ki vodi na grič nad Mariborom, na katerem stoji cerkva sv. Urbana ...).

Prostranstvo odprtega odra omogoča tudi ustvarjanje več prostorov hkrati (interier restavracije, v kateri obeduje Ludwig, in eksterier, na katerem se ob drevesu snideta Sonja in Valentin).



V drugem dejanju, ko se dogajanje preseli v pohorske gozdove, skrajno razprta zidova puščata prostor projekciji in igri svetlobe ter tako dobimo občutek, da smo se dejansko znašli v gozdu. Stebrov uličnih svetilk z mariborskega trga gledalci ne dojemajo več kot svetilki, pač pa kot del gozda.



Za razliko od prvega in drugega dejanja, ki se dogajata v odprtem prostoru, je tretje dejanje zaprto in zoženo na skromno enosobno stanovanje v majhni hiši Katice. Če je v prvih dveh dejanjih gledalčevo oko potovalo po prostranstvih trgov in gozdov, ki so jih napolnjevali številni ljudje, je zdaj usmerjeno na dve oziroma štiri osamljene duše, ki se skušajo vsaka zase ponovno sestaviti. Vsaka zase hrepeni po bližini, ki se je hkrati boji.

Scenografska postavitve prostora sledi ideji režije, ki sledi ideji zgodbe. Iz makrokozmosa druge svetovne vojne s političnimi in z ideološkimi problemi naracija zdrсне v mikrokozmos posameznikov, ki so svetovno vojno preživeli (Ludwiga ustrelijo kasneje, ko že zapusti Katičino domovanje), osebno pa še bijejo. In jo izgubljajo.

Pogled na osamljeno Katico, prestrašenega Ludwiga, na videz pokončnega Valentina in na razosebljeno Sonjo je pretresljiv in prav ta ozek in oster pogled od blizu gledalca opomni na to, da se vojne ne dobivajo, vojne se izgubljajo.

Viri in literatura

Tatjana Doma, *Za ljubezen ni dovolj samo ljubezen*, gledališki list uprizoritve, SNG Maribor, 2025

Luka Marcen, *In ljubezen tudi*, gledališki list uprizoritve, SNG Maribor, 2025

Maja Borin, intervju z Dragom Jančarjem, gledališki list uprizoritve, SNG Maribor, 2025

Uroš Dokl, *Mesto na prepihu*, gledališki list uprizoritve, SNG Maribor, 2025

Drago Jančar, *In ljubezen tudi*, Beletrina, Ljubljana, 2017, SNG Maribor, 2025

Patrice Pavis, *Gledališki slovar*, MGL, 1997

Avtor fotografij: Peter Giodani

Pedagoško gradivo pripravila Tanja Lužar